

УДК 635.051:712.4

Доц. О.А. Коваленко, канд. с.-г. наук;
аспір. А.В. Чернова; магістрант І.В. Кондрашенкова – Миколаївський НАУ

ВИКОРИСТАННЯ ЖОРЖИНИ КУЛЬТУРНОЇ (*DAHLIA CULTORUM* L.) ПРИ ПЛАНУВАННІ ТА ОЗЕЛЕНЕННІ ДАЧНИХ ДІЛЯНОК

Описано декоративні властивості жоржини культурної *Dahlia cultorum* (L.), обґрунтовані способи її використання в квітниках, зокрема під час створення жоржинаріїв. Зазначено методи дослідження території ділянки та її ґрунтові умови. Наведено асортимент деревно-кущових та трав'яних рослин, запропонованих для озеленення дачної ділянки. Детально обґрунтовано вибір рослин, призначених для створення жоржинаріїв, рокарію та штучної водойми. Представлено генеральний план озеленення дачної ділянки з умовними позначеннями та переліком використаних деревних та трав'яних рослин. Зроблено висновок про можливість і доцільність використання *D. cultorum* при озелененні дачних ділянок.

Ключові слова: озеленення, планування, дачна ділянка, жоржина культурна (*Dahlia cultorum* (L.)).

Постановка проблеми. Жоржини займають одне із перших місць серед декоративних багаторічників відкритого ґрунту за різноманітним забарвленням квітів, формою суцвіття та характером росту. Їх перевагами є рясне і тривале цвітіння, високий коефіцієнт розмноження та нескладність в догляді. Ці та інші якісні показники сприяють тому, що жоржини мають велику популярність у сфері озеленення об'єктів різного призначення. Використання жоржин при озелененні дачних ділянок висвітлено недостатньо, отже є необхідність у подальшому вивченні цього питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. А.Д. Жирнов у своєму посібнику [2] стверджує, що жоржини можна використовувати при створенні масивів, а також у ступінчастих міксбортерах, як найвищу рослину на задньому плані. Г. Музичук, А. Дорошенко у своїй статті [3] зазначають, що серед сукупності квітничково-декоративних рослин, які використовують сьогодні, одне з провідних місць посідає жоржина. Кращими багаторічниками для створення квітників на території дитсадку, на думку І.І. Хамходера [4] є тюльпани, нарциси, примули, півонії, флокси та жоржини.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження було проведення окремо взятій дачній ділянці таксономічного аналізу рослинного складу з плануванням озеленення території і створенням умов активного та тихого відпочинку для мешканців будинку. При цьому елементами озеленення, окрім злакових трав, квітів, дерев та кущів, ми запланували використати лікарські рослини: нагідки лікарські, мелісу лимонну, чебрець звичайний, м'яту садову, ехінацею пурпурову та валеріану лікарську, які б покращили санітарно-гігієнічний стан території та її естетичний вигляд. Завдання – описати використання культури жоржини при створенні на території дачних ділянок жоржинарію.

Матеріал і методика досліджень. Під час дослідження проводили аналіз наявного таксономічного складу рослинності на дачних ділянках.

Задля зразка виконання роботи було взято дачну ділянку, розташовану в районі Олександрівське міста Миколаєва за адресою: вул. Маячна, 43.

Дачна ділянка межує з трьох сторін з сусідами. Розташована на вулиці Садова, 35. Площа земельної ділянки становить 3405 м² (табл. 1).

Табл. 1. Баланс території

№ з/п	Найменування елемента планування	Площа, м ²	Площа, %
	Загальна площа		
1	Під будівлями (дім, навісна тераса, барбекю, гараж, господарська споруда, душ, лазня, туалет, бесідка, гойдалка)	630	18,5
2	Під доріжками	705,3	20,7
	Площа під озеленення	2069,7	60,8
3	Під деревами і кущами	41	1,2
4	Під виткими рослинами	42	1,2
5	Під квітниками	114,2	3,4
6	Під рокарієм	26,5	0,8
7	Під газоном	1470,4	43,2
8	Під водоймою	26,6	0,8
9	Під городом	321	9,4
10	Під аптекарським городом	28	0,8

Ґрунти території, на якій розташована ділянка, представлені чорноземами південними, які мають гумусовий горизонт – 60 см, вміст гумусу – 3 %, ємність катіонного обміну – 50 ммоль/100 г ґрунту, насичені основами, зокрема кальцієм; мають нейтральну реакцію ґрунтового розчину, високу буферну здатність, щільність будови – 1,1 г/см³, водопроникність – 200 мм/рік, забезпечені ліофільними елементами (N, P, K, Ca, Mg, S) та мікроелементами. Місцевість, де знаходиться присадибна ділянка, рівнинна без різних перепадів висот. Наявна рослинність представлена такими видами дерев: абрикос звичайний, персик, черешня звичайна та яблуня колоновидна (табл. 2). Усі вони в задовільному стані. Як основну культуру в озелененні плануємо використати жоржину культурну.

Табл. 2. Асортимент наявної деревно-чагарникової рослинності

№ з/п	Назва		Кількість, шт.
	українська	латинська	
1	Абрикос звичайний "Ананасовий"	<i>Armeniaca vulgaris</i>	1
2	Персик "Бархатистий"	<i>Persica vulgaris</i>	1
3	Черешня звичайна "Францис"	<i>Cerasus vulgaris</i>	1
4	Яблуня колоновидна: 1) "Трайдемент", 2) "Балеро".	<i>Malus domestica</i>	2
Всього:			5

Характеристика культури. Жоржина (*Dahlia*) – це красиво квітучий багаторічник, який не зимує у відкритому ґрунті. Відомо понад 30 її видів. Надземна частина рослини щорічно відмирає до кореневої шийки. Стебла прямі, гіллясті, гладкі або шорсткуваті, порожнисті, до 250 см заввишки. Листя жоржини перисті, іноді двічі або тричі перисті, рідше цілісні, 10-40 см завдовжки, різного ступеня опушені, зелені або пурпурові, розташовані супротивно. Суцвіття – кошики. Обгортка чашоподібна, що складається з 2-3 рядів зелених листочків, зрощених в основі. Крайові квітки язичкові, великі, різного забарвлення і форми, усередині – трубчасті, золотисто-жовті або коричнево-червоні. Плід – сім'янка.

Жоржини особливо добре ростуть на відкритих сонячних, захищених від вітрів ділянках. У затінених місцях і під деревами квітнуть слабо, витягу-

ються, бульби утворюються дрібні, погано зберігаються взимку. Ґрунт на ділянці, який призначений для посадки жоржин, повинен мати легку структуру, добру вологовміст і водопроникність [1].

Жоржини зазвичай розмножують вегетативно – діленням гнізда коренебульб або живцюванням. При цьому нові рослини повністю зберігають ознаки сорту. При насінневому розмноженні властивості рослини, з якої зібране насіння, майже не передаються. Цей метод використовують під час виведення нових сортів і розмноження немахрових, низькорослих жоржин.

Результати дослідження. Територію присадибної ділянки (рис.) поділено на дві зони: активного відпочинку – розташована в двох місцях – у західній та в південно-західній частині ділянки, та тихого відпочинку – північно-східній. Крім цього, заплановано створення таких елементів ландшафту: жоржинарій, рокарій, декоративна водойма та різноманітні композиції з деревнокущової та квіткової рослинності.

На території ділянки знаходиться забудова – дім з навісом на північно-західній стороні ділянки поблизу входу на ділянку. Розмір будинку 225 м², він є одноповерховим, оформлений у регулярному стилі. Біля будинку з північної сторони планується створити барбекю, лазню та душ. На північному сході в кутку ділянки запроєктовано альтанку для відпочинку. На південному заході біля входу розташовані гараж та господарська будівля. Також на території дачної ділянки проектується мережа доріжок з декоративної плитки.

Планується на північному сході влаштувати штучну водойму, площею 26,6 м² та прокласти доріжку з плиток, яка сполучатиметься з головною доріжкою, також на південному сході планується створення рокарію розміром 26,5 м². А на південному заході заплановано встановити гойдалку та прокласти до неї бруківку з підсвічуванням.

Для захисту території від вітрів, диму, пилу та інших несприятливих умов по периметру встановлено паркан із залізобетону заввишки 1,8 м, а від дороги з цегли побудовано паркан заввишки 2 м. Також для захисту ділянки від несприятливих факторів планується висадити деревно-кущову рослинність, квіти, створити газон та біля входу в будинок підвісити горщики з ампельними квітами.

Також проектується система ландшафтного освітлення. Планується встановити світлодіодні світильники. Світлодіод представляє собою напівпровідниковий пристрій, який при пропусканні через нього струму випромінює потік фотонів відповідного кольору. Навіть за напруги 1-2 В він починає світитися. Вони відносяться до світильників підвищеної безпеки, стійкі до ударів і вібрацій, можна легко підібрати бажані кольори і забезпечити їх плавні переходи; їх можна встановлювати під водою, прості в монтажі та обслуговуванні. Встановлювати їх планується вздовж головної доріжки від будинку до альтанки. А також встановити на дні водойми, адже підсвічена різними кольорами вода виглядає приголомшливо, перетворюючи сад у чарівний світ і даруючи йому нові барви. А на березі водойми садові світильники напругою 12 В будуть встановлені таким чином, щоб вони освітлювали не всю водойму, а окремі її частини, це виглядатиме більш ефектно. До гойдалки планується прокласти доріжку "брік" – бруківка, що світиться. Світло від нього летить прямо з-під ніг. "Брік" виготовлений із особливого скла і витримує навантаження до двох тонн. Широ-

ка гама її кольорів дає змогу створити неймовірні візерунки та ефекти. Такі лампи довговічні і прості в обслуговуванні. Всі вони також розраховані на 12 В, що є гарантом безпеки. Запроєктоване вечірнє освітлення саду зробить його більш романтичним та комфортним.

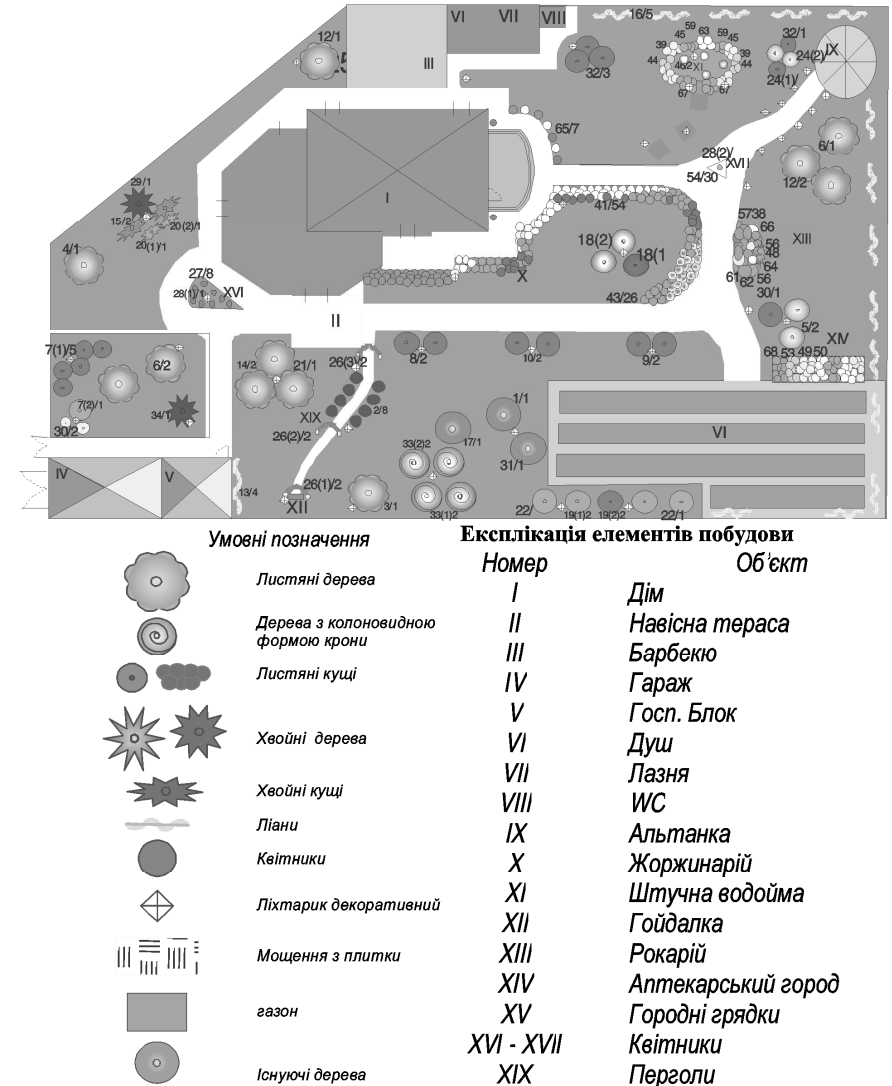

Рис. План озеленення дачної ділянки

У садовому дизайні буде використано великий асортимент листяних порід. Крім декоративних дерев та кущів, будуть використані фруктові дерева та кущі, адже вони є невід'ємною частиною дизайну дачної ділянки та прикрасять сад під час цвітіння і плодоношення (табл. 3).

Табл. 3. Асортимент запроєктованої деревно-чагарникової рослинності

№ з/п	Назва рослини українською мовою	Назва рослини латинською мовою	Кількість наявних	Кількість за проєктом	Загальна кількість
1	2	3	4	5	6
1	Агрус "Ізумруд"	<i>Ribes uvacrispa</i>	–	4	4
2	Айва звичайна Сорт "Золотиста"	<i>Cydonia vulgaris</i>	–	1	1
3	Альбіція шовкова	<i>Albizia julibrissin</i>	–	1	1
4	Барбарис Тумберга "GoldenRing"	<i>Berberis Thunbergii</i>	–	2	2
5	Береза повисла	<i>Bétula péndula</i>	–	3	3
6	1) Бузок звичайний 2) Бузок привита форма	<i>Syringa vulgáris</i>	–	5 1	5 1
7	Вейгела рання "Пьер Дюшар"	<i>Weigela praecox</i>	–	4	4
8	Виноград культурний 1) "Талісман" 2) "Кодрянка" 3) "Лідія" 4) "Молдова"	<i>Vitis vinifera</i>	–	17 5 5 5 2	17 5 5 5 2
9	Гібісус сирійський "Russian Violet"	<i>Hibiscus syriacus</i>	–	2	2
10	<i>Горіх волоський</i>	<i>Juglans regia</i>	–	1	1
11	Горобина звичайна	<i>Sorbus aucupartia</i>	–	2	2
12	Жимолость каприфоль	<i>Lonicera caprifólium</i>	–	4	4
13	Калина звичайна	<i>Viburnum opulus</i>	–	2	2
14	Кипарисовик Лавсона "Globe"	<i>Chamaecyparis Lawsoniana</i>	–	2	2
15	Ломиніс Жакмана "Fainy Quun" "Fainy rubra" "Daniel Deronda" "President"	<i>Clematis Jackmanii</i>	–	15 4 4 3 4	15 4 4 3 4
16	Піон деревовидний 1) Two-horned Flower 2) Kinkaku	<i>Paeonia arborea</i>	–	3 1 2	3 1 2
17	1) Порічка червона "Улюблена" 2) Порічка біла "Сніжанка"	<i>Ribe srubrum</i> <i>Ribes alba</i>	–	2 1	2 1
18	1) Туєвик японський 2) Туєвик долотовидний	<i>Thujaopsis japonica 'Aurea'</i> <i>Thujaopsis japonica 'Nana'</i>	–	1 1	1 1
19	Слива Піссарді	<i>Prunus Pissardii</i>	–	1	1
20	Смородина чорна "Багіра"	<i>Ribes nígrum</i>	–	2	2
21	Сосна гірська "Little Lady"	<i>Pinus mugo</i>	–	1	1
22	Спірея Вангутта	<i>Spiraea Vanhouttei</i>	–	1	1
23	Спірея Дугласа	<i>Spiraea Douglasii</i>	–	2	2
24	Троянда плетиста 1) "Раміра" 2) "Кір рояль" 3) "Нахема"	<i>Rósa indicahubrida</i>	–	6 2 2 2	6 2 2 2
25	Троянда чайно-гібридна 1) "Вуду" 2) "БлюБірò" 3) "Ігуана" 4) "Керіо" 5) "Примадонна" 6) "Супер грін" 7) "Блек меджик"	<i>Rósa indicahubrida</i>	–	8 1 1 1 1 2 1	8 1 1 1 1 2 1

26	Троянда штамбова 1) "Red Leonardo de Vinci" 2) "Attraction"	<i>Rósa indicahubrida</i>	–	2 1 1	2 1 1
27	Туя західна "Диніка"	<i>Thúja occidentális</i>	–	1	1
28	Форзиція проміжна	<i>Forsythzia intermedia</i>	–	3	3
29	Чубушник звичайний	<i>Philadelphus arborea</i>	–	4	4
30	Ялина колоча форма голуба	<i>Picea pungens glauca</i>	–	1	1

Для прикраси дачної ділянки підбираємо види рослин з урахуванням їх декоративних і біологічних особливостей, а саме види і сорти, форми, кольори і текстуру, висоту, а головне безперервність цвітіння рослин (табл. 4).

Табл. 4. Асортимент запроєктованої квітникової рослинності

№ з/п	Назва рослини українською мовою	Назва рослини латинською мовою	Кількість, шт
1	2	3	4
1	Алісум скельний	<i>Alyssum saxatile</i>	3
2	Аір болотний	<i>Acorus calamus</i>	2
3	Валеріана лікарська "Кардіола"	<i>Valeriana officinalis</i>	5
4	Вівсяниця сиза	<i>Festuca glauca</i>	3
5	Горицвіт зозулин	<i>Lychnis flosculi</i>	2
6	Ехінацея пурпурна 'Sundown'	<i>Echinácea purpúrea</i>	15
7	Жоржини бордюрні 1) "Галлері Беліні" 2) "Галлері Рембрант" "Галлері Зінгер" "Галлері Арт Файр"	<i>Dáhlia</i>	54
8	Жоржини декоративні "Мюнхен" "Сноубонд" 3) "Метеор" 4) "Отто Тріл"	<i>Dáhlia</i>	40
9	Жоржини помпонні 1) "Кенчойз" 2) "Доунхем Роял" 1) "Сноуфлейк"	<i>Dáhlia</i>	26
10	Ірис болотний	<i>Iris pseudacorus</i>	2
11	Калюжниця болотна	<i>Caltha palustris</i>	6
12	Лаванда вузьколиста "Хідкод"	<i>Lavandula angustifolia</i>	77
13	Латаття біле	<i>Nymphaea alba</i>	2
14	Ліатрис колосковий	<i>Liatriiss picata</i>	2
15	Меліса лимона "Соборна"	<i>Melissa officinalis</i>	9
16	Монарда цитрусова	<i>Monarda citriodora</i>	9
17	М'ята садова	<i>Mentha spicata</i>	9
18	Мятлик цибулинний	<i>Poa bulbosa</i>	2
19	Нагідки лікарські	<i>Calendula officinalis</i>	75
20	Настурція сланка "Фейрі"	<i>Tropaëolum</i>	30
21	Незабудка болотна	<i>Myosótiss corpióides</i>	10
22	Очиток видний	<i>Sedum spectabile</i>	6
23	Очиток Еверса	<i>Sedum ewersii</i>	3
24	Папоротник багаторядник	<i>Polystichum</i>	2

25	Первоцвіт весняний	<i>Primula veris</i>	6
26	Петунія ампельна 'Classic Hot Pink'	<i>Petunia</i>	6
27	Полин Стеллара	<i>Artemisia stelleriana</i>	3
28	Рута духмяна	<i>Ruta graveolens</i>	3
29	Сусак зонтичний	<i>Butomus umbellatus</i>	2
30	Тим'ян повзучий	<i>Thymus serpyllum</i>	3
31	Флокс волохистий	<i>Phlox paniculata</i>	7
	1) 'Аккурат'		1
	2) 'Вальс'		1
	3) 'Марс'		1
	4) 'Московська казка'		1
	5) 'Надія'		2
6) 'Вогник Гаганова'	1		
32	Флокс шиловидний "Карамелька"	<i>Phlox Subulata</i>	3
33	Хоста "Night Before Christmas"	<i>Hosta</i>	2
34	Чебрець звичайний	<i>Thymus vulgaris</i>	9

Біля дому з одного боку планується створити жоржинарій з широким спектром кольорів від білого до темно-вишневого. Використовуватимуться жоржини (*Dahlia*) бордюрні, декоративні та помпонні. А з іншого боку будуть посаджені флокси волохисті (*Phloxpaniculata*), у рожево-фіолетовій гаммі кольорів.

Висновки:

- Внаслідок проведеного аналізу наявного таксономічного складу рослинності на дачній ділянці, розташованій у районі Октябрське міста Миколаєва, встановлено, що наявні дерева: абрикос звичайний, персик, черешня звичайна та яблуня колоновидна, знаходяться у належному стані, тому їх можна залишити на території ділянки.
- Було розроблено проект озеленення території для створення умов активного та тихого відпочинку для мешканців будинку. Для цього заплановано створення жоржинарію, рокарію, декоративної водойми, газону, різноманітних композицій з деревнокущової та квіткової рослинності, встановлення гойдалки, мощення доріжок з бруківки та установка декоративних світильників для підсвічування малих архітектурних форм.
- Використання жоржин під час озеленення території дачної ділянки має значну роль при досягненні запланованих декоративного та естетичного ефектів. Створення жоржинарію – саду з жоржин – додасть території ділянки неповторної краси та яскравих кольорів, що будуть милувати око.

Література

- Гороганов О. Георгины – секреты успеха / О. Гороганов // Цветоводство. – 2001. – № 4. – С. 12-18.
- Пушкар В.В. Дизайн квітників : навч. посібн. / В.В. Пушкар, А.Д. Жирнов, О.К. Вільгельм-Швадчак. – К. : Вид-во ДАКККіМ, 2003. – 92 с.
- Музичук Г. Первинна оцінка сортового різноманіття колекційного фонду роду *Dahlia* асав. національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України / Г. Музичук, А. Дорошенко // Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України // Вісник Львівського університету. – Сер.: Біологічна. – Львів : Вид-во Львів. ун-та. – 2004. – Вип. 36. – С. 24-30.
- Хамходера І.І. Особливості озеленення дитячих садків / І.І. Хамходера // Збірник студентських наукових праць Уманського національного університету садівництва. – Ч. III: Сільськогосподарські, біологічні і гуманітарні науки / редкол.: О.О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. – Умань : Вид-во "Софіївка", 2013. – С. 111-113.

Коваленко О.А., Чернова А.В., Кондрашенкова И.В. Использование георгины культурной (*Dahlia cultorum* L.) при проектировании и озеленении дачных участков

Описаны декоративные свойства георгины культурной *Dahlia cultorum* (L.), обобщены способы ее использования в цветниках, в том числе при создании жоржинариив. Представлены методы исследования территории участка и его почвенные условия. Приведен ассортимент древесно-кустарниковых и травянистых растений, предложенных для озеленения дачного участка. Подробно обобщен выбор растений, предназначенных для создания жоржинариив, рокария и искусственного водоема. Представлен генеральный план озеленения дачного участка с условными обозначениями и перечнем использованных древесных и травянистых растений. Сделан вывод о возможности и целесообразности использования *D. cultorum* при озеленении дачных участков.

Ключевые слова: озеленение, планирование, дачный участок, георгина культурная (*Dahlia cultorum* (L.)).

Kovalenko O.A., Chernova A.V., Kondrashenkova I.V. The Use of the Cultural Dahlia (*Dahlia cultorum* L.) in Planning and Landscaping of Suburban Areas

The decorative features of the dahlias cultural (*Dahlia cultorum* (L.)), the reasonable ways of its use in flower beds, especially when creating dahlia flower beds, are described. The methods used in the research of the land and its soil conditions are proposed. An assortment of trees, shrubs and herbaceous plants offered for landscaping suburban area is given. The selection of plants for creating dahlia flower beds, rockeries and artificial ponds is justified in details. The landscaping plan of the suburban area with the used symbols and a list of woody and herbaceous plants is designed. The conclusion of the feasibility and advisability of using *D. cultorum* in planting of suburban areas is made.

Key words: landscaping, planning, household plots, cultural dahlia (*Dahlia cultorum* (L.)).

УДК 631.[535+631.811.98]:582.478

Доц. С.А. Коваль, канд. с.-г. наук – Уманський НУС, м. Умань

УТВОРЕННЯ ДОДАТКОВИХ КОРЕНІВ У СТЕБЛОВИХ ЖИВЦІВ ТУЇ ЗАХІДНОЇ (ФОРМА КОЛОНОПОДІБНА) ЗАЛЕЖНО ВІД ОБРОБЛЕННЯ РОСТОРЕГУЛЯТИВНОЮ РЕЧОВИНОЮ

Наведено результати дослідження утворення та розвитку кореневої системи у стеблових живців туї західної (форма колоноподібна) з однорічним приростом і живців з відрізком дворічної деревини (п'яткою). Встановлено, що кількість коренів, які утворюються у стеблових живців туї західної, та їхня сумарна довжина залежать від типу живця й оброблення розчинами росторегулятивної речовини. Більша кількість коренів утворюється у живців з відрізком дворічної деревини. Довжина коренів у живців цього типу також більша. Оптимальним для оброблення живців з відрізком дворічної деревини (п'яткою) є розчин індолилмасляної кислоти (ІМК) з концентрацією 75 мг/л, для оброблення живців з однорічним приростом – розчин з концентрацією 50 мг/л.

Ключові слова: туя західна (форма колоноподібна), стебловий живець, коренева система, кількість коренів, довжина коренів, концентрація росторегулятивної речовини.

Вступ. У сучасних екологічних умовах зелені насадження міст відіграють роль найважливішого засобу регулювання, захисту й оптимізації життєвого середовища людини та біосфери загалом. Естетичне й емоційне значення зелених насаджень зумовлене можливістю з їхньою допомогою чергувати враження від навколишнього простору, вводити в урбанізоване середовище природні еле-